

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Beöthy Zsolt.

A nagy lélek rajzát örökké érő vonásokkal megrajzolta Aristoteles. Jó lelkek rajzait találjuk egy-egy regényíróban: Sterneben és Dickensben épúgy, mint Sueben és Dumasban, Goethében és Freytagban épúgy mint Jókaiban vagy Rákosi Viktorban. A szép lélek képét — ez aligha véletlen — francia ember írta meg a legtökéletesebben: Legouvé.

Ha azt kérdi valaki e sorok írójától, hogy azt a férfiút, kinek neve e sorok élén áll, és aki azt a magyar gyakorlati pädagogia történetéből soha el nem enyésző ígét véste: quem dii amavere, pädagogum fecere, melyik kategória alá sorozza, egy pillanatra talán haboznék.

Akik e férfiút közelebbről ismerik, láthatták részéről sokszor, igen sokszor a jólélek félreismerhetetlen megnyilatkozását, hiszen látták őt mélyen szenvedni, mikor egyik kedves tanítványa meghalt és mikor egy másik nagybeteg volt, látták époly bensőséggel részt venni tanítványainak örömeiben és boldogságában, látták őt nagy utazásai előtt és után barátaival utólszor és ismét először találkozni — arról a sok jóról nem is szólva, amit szegény diákjaival tett és tesz —: így gyászolni, így búsulni, így résztvenni bánatban és örömben, különösen örömben, így búcsúzkodni és viszontlátáskor így köszönteni, csak jó lélek tud.

De láthatók voltak e férfiúban saját életének jelentős fordulatain a nagy lélek, a *μεγαλή ψυχή* vonásai is. Aki a sors csapásait úgy tűri, elveihez és barátaihoz a forrongó közvéleménnyel — a civium ardor-ral — is szembeszállva úgy ragaszkodik, az ellenfél iránt is annyi tiszteletet és kíméletet tanúsít, mint Beöthy Zsolt, az nagy lélek is.

S mégis, ha e sorok írójának a három kategória közül egyet kell választania, hogy Beöthy Zsoltot elhelyezze, akkor — némi megfontolás után, — a *szép lélek* kategóriája alá fogja sorozni. Beöthy Zsolt mindenekelőtt szép lélek. S ha mellőzzük Legouvé finom elemzését és Kant súlyos szerszámát alkalmazzuk, akkor bátran mond-

hatjuk, hogy Beöthy Zsolt azok közé a személyiségek közé tartozik, melyek «érdek nélkül tetszenek».

Aki igazán érdek nélkül közeledik Beöthy Zsolthoz és úgy engedí személyiségét magára hatni, mint ahogy a szépség iránt fogékony ember átengedi magát a természet vagy művészet bármely remeke hatásának: az okvetlenül az eszthetikai tetszés érzését fogja lelkében érezni, annak egy a természet kedvezése és sajátmagának tudatos művelése által széppé lett lélektől okozott — Lotze szerint ez a legmagasabbrendű esztetikum itt e földön, miként Goethe szerint a «személyiség» a legmagasabb földi jó — nemes és nemesbítő eszthetikai élvezetben lesz része.

S ha jól meggondoljuk a dolgot, a nagy lélek ethikai ereje iránt érzett nagy tisztelet, a jó lélek kedvessége iránt érzett minden szeretet mellett: a szép lélekben kell látnunk egy magasabbrendű kulturának legfinomabb termékét. Jó lélek teremhet az életnek műveltség nélkül szűkölködő lapályain is, nagy lelkek támadhatnak talán még barbár korok titáni küzdelmeinek közepette is, de szép lélek csak magukat már fegyelmezni tudó népek és korok művelt milieujéből emelkedhetik ki.

S milyen ritka a szép lélek! Nemzetünk történelmében, politikai, művészeti és irodalmi történetében is milyen ritka. Még «a legnagyobb magyar», kinek nagyságát a haladó és fejlődő Magyarország bizonyára mindjobban fel fogja ismerni, úgy hogy jönni fog, mert jönnie kell, egy Széchenyi-renaissance, «csak» nagy lélek volt (oh, jó lélek is volt!), de talán nem volt szép lélek. Lelke izzó láva volt, hatalmasan omló, régi világot elöntő, új, szilárd rétegeket alkotó — nagy volt és lángoló volt, de nem volt szép lélek: a *σωφροσύνη* adománya hiányzott az *ἀνδρεία* és *σοφία* mellől. Szép lélek a XIX. század nagy politikusai közül első sorban Deák volt. Irodalmunk harcosai közül Petőfiről nem mondhatni, hogy szép lélek volt: Aranyról igen; Keményről sem, a nálánál sok tekintetben kisebb Jókairól: igen.

Talán e példák eléggé illusztrálják, hogy mit gondol e sorok írója akkor, mikor azt mondja, hogy Beöthy Zsolt mindenekelőtt szép lélek. Hozzá hasonló szép lélek kevés található azok sorában, amelyek az új Magyarországnak hatottak és alkottak.

Ezt akartam megmondani e lapok hasábjain Beöthy Zsolt ünnepeinek alkalmából, melyet a minap tanítványai, barátai és tisztelői ültek, azaz amelyet az egész magyar nemzet ült.

Jogcímet is keressek hozzá, hogy Beöthy Zsoltról, a költőről, az irodalomtörténetírőről, az esztetikusról, megemlékszik a Magyar Pädagogia, azaz a magyar pädagogia is?

A szálló igének e sorok elején idézett változata, mely tőle ered.

magában is, mint mondtam, pædagogiatörténetünk kevés számú halhatatlanja közé avatja őt, kit a Magyar Pædagogiai Társaság kezdete óta rendes tagjának tisztel és akinél csak kevesen foglalkoztak többet az igazi pædagogiai problémával, a nemzeti műveltség javai értékelésének, a legértékesebbek kiszemelésének és a legeslegértékesebbek örök időkre való átadásának problémájával.

Hogy egy negyedszázad óta egyetemi nevelőink legkiválóbbjai közé tartozik, hogy a budapesti tanárképzőintézetnek éveken át volt igazgatója, az Országos Közoktatási Tanácsnak alelnöke, az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek elnöke stb. stb., ezek munkásságának fent körülírt nagy pædagogiai jelentősége mellett aránylag csak kisebbrendű jogcímek arra, hogy a magyar pædagogia, a Magyar Pædagogiai Társaság és a Magyar Pædagogia is kivegye részét a Beöthy-ünnepségből.

Nemesedjünk meg mind, mi magyar nevelők, Istentől szeretett igazi pædagogusokká e nemes ünnep hatása alatt.

Waldapfel János.

Az osztrák reálgimnázium és a reform-reálgimnázium.

Az 1908 január 21—25-ig tartott középiskolai ankéten *Huemer* udvari tanácsos, referens, a következőket ajánlotta: (l. Magy. Pæd. 1908. 176. l.)

1. A reálgimnázium nyolc osztályúvá fejlesztendő és jogosítása kiterjesztendő;
2. Kísérletképen az alreáliskolára főreálgimnáziumok állítandók, amelyek mint reform-reálgimnáziumok szerepeljenek;
3. Ezen iskolák végzett hallgatóinak az egyetemre való beiratkozást minden megszorítás nélkül meg kell engedni.

Maga *Marchet* miniszter is úgy nyilatkozott bevezető beszédében, hogy az élet sokoldalú követelményeinek megfelelően egy új iskolatípust kíván felállítani, mely a görög nyelv tanulása nélkül is az egyetemi tanulmányokra jogosítson. Minthogy az ankéten felszólalók legnagyobb része a mai *humanisztikus* gimnáziumot bántani nem kívánta, sőt hangsúlyozta, hogy ez az iskola a latin és görög klasszikusok oktatását továbbra is intenzíve végezze, másrészt az ankét helyeselte a tervezett új iskolatípus felállítását, azért a miniszter ennek megfelelően az 1908 augusztus 8-án 34,180. sz. a. kelt rendeletével *nyolc osztályú reálgimnáziumok és reform-reálgimnáziumok* felállítása iránt intézkedett, addig is, amíg megfelelő törvényt hoznak.